

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ו / גליון רא

ערש"ק פרשת וירא ה'תשס"ט

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת פרשת וירא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רא), והוא אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו של משיח, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

325 Kingston Ave. #2, Brooklyn, NY 11213
(718) 732-9017

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson ave. Brooklyn, NY 11237
(718) 628-6700

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

בגמ' ילפינן מכך שהקב"ה עשה "ביקור חולים" אצל אברהם אבינו, שגם כל אחד צריך לנהוג כך; התאמת זה עם כך שדוקא כאשר המבקר הוא "בן גילו" של החולה נוטל הוא מחליו.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כ עמ' 61 ואילך; סה"ש תש"נ פר' וירא)

יינת של תורה

"בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה" (סוטה יז, א) – ביאור השייכות של ב' מצוות אלו לאופן ענוותנותו של אברהם – "עפר ואפר".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כה עמ' 79 ואילך)

חידושי סוגיות

ידייק בדברי הרמב"ם שהדגיש רק מצות ליווי ולא שאר חיובים שבהכנסת אורחים; יבאר בזה בהקדם מה ששינה מן הש"ס והביא רא' אחרת; בזה נתחדש שגדר המצוה בהכנסת אורח הוא גם שירגיש האופן שמתנהג אליו המכניס, מתוך דאגת הלב ובסבר פנים יפות.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כה עמ' 70 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש בענין "גדול שמושה".

(אגרות קודש חלק ו עמ' עז)

מקרא אני דורש

”ביקור חולים” של הקב”ה

בגמ' ילפינן מכך שהקב”ה עשה ”ביקור חולים” אצל אברהם אבינו, שגם כל אחד צריך לנהוג כך; התאמת זה עם כך שדוקא כאשר המבקר הוא ”בן גילו” של החולה נוטל הוא מחליו

א. בריש פרשתנו: ”וירא אליו ה'” (יח, א) – ופירש רש”י: ”לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא: יום שלישי למילתו היה, ובא הקב”ה ושאל בשלומי” (רש”י).

ולכאורה צריך ביאור (וכן דייק בדברי דוד):

מה בא רש”י לחדש במלים ”בא הקב”ה ושאל בשלומי” – הרי כבר כתב לפני כן שהקב”ה בא ”לבקר את החולה”?

ב. ויש לבאר, ובהקדים:

הנה בגמרא איתא, שזה שהקב”ה ביקר את אברהם הוא הוראה לכל אחד: ”הלך אחר מדותיו של הקב”ה . . . מה הקב”ה ביקר חולים, דכתיב וירא אליו ה' באלוני ממרא’, אף אתה בקר חולים” (סוטה יד, א). ולכאורה אינו מובן:

הגמרא אומרת (נדרים לט, ב. בבא-מציעא ל, ב), שכאשר ”בן גילו” של החולה בא לבקרו, הרי הוא נוטל מחוליו ”אחד מששים” ומסייע ברפואתו (וראה מאירי נדרים שם: ”שהמבקר מיקל בחליו של חולה . . . ובבני גילו, רצונו לומר: שביקורם ערב עליו, שמצד הנאתו מהם

חליו מיקל, פעמים שהביקור סיבת הצלה לחולה כו").

ומובן, שכאשר הקב"ה בא לבקר, הרי לא גרע מ"בן גילו" – כי הקב"ה הוא "תאומה" של ישראל, "תאומתי", כדאיתא במדרשים (שיר-השירים-רבה פ"ה, ב); ואדרבה, בוודאי שביקור הקב"ה מסייע יותר ברפואת החולה (ולהעיר מדברי הרמב"ן כאן, "שהיה לו במראה השכינה ריפוי למחלת המילה". ואכמ"ל).

ואם כן – איך אפשר ללמוד מכך שהקב"ה ביקר את אברהם בחליו, שבוודאי סייע ביקור זה ברפואתו של אברהם – שכל אדם צריך לבקר את החולה, גם כשאינו בן גילו שאז אינו נוטל אפילו "אחד מששים" מחליו, ואינו מסייע ברפואת החולה?!

[ותיריה מזו: לכאורה אי אפשר ללמוד מהקב"ה אפילו על "בן גילו" של החולה, שהוא כן נוטל "אחד מששים" מחליו – כי כאשר הקב"ה מבקר את החולה ונוטל מחליו הוא אינו ניזוק מכך כלל, מה שאין כן בבן אדם שהוא "בן גילו" של החולה ובא לבקר, הרי הוא נוטל "אחד מששים" מחליו לעצמו, ואם כן, אין ראייה מוכחת מזה שהקב"ה ביקר חולים – שגם אדם סתם (שנוטל על ידי זה "חוליי" לעצמו) צריך לבקר חולים].

ג. והביאור בזה מוכן לפי הדגשת רש"י – "בא הקב"ה ושאל בשלומו":

רש"י לומד, שמטרת הקב"ה בביקורו לא היתה לרפא את אברהם – שהרי מיד לאחר מכן הגיע המלאך רפאל, והוא ריפא את אברהם (כמבואר ברש"י יח, ב), ואין סברא לומר שהקב"ה בא רגע קודם לכן כדי להסיר מאברהם רק "אחד מששים מחליו"!

ולכן מדייק רש"י, "בא הקב"ה ושאל בשלומו", שהמטרה של ביקור חולים של הקב"ה היתה ענין של גמילות חסדים בלבד, ולא למטרת ריפוי;

ואם כן, שפיר אפשר ללמוד מביקור הקב"ה לכל יהודי, שגם אם אין בכחו להסיר את החולי מהחולה, בכל זאת עליו לבוא לבקר את החולה, רק כדי לשאול בשלומו.

ד. ולהוסיף בזה, ששני המאמרים – הן המאמר כאן ברש"י, והן מאמר הגמרא בענין הלימוד לאדם לבקר את החולה – נאמרו על ידי אותו אמורא, רבי חמא בר חנינא, כי הם תלויים בזה בזה: כיון שביקורו של הקב"ה לא היה למטרת תועלת ורפואה, אלא רק כדי לשאול בשלומו של אברהם – לכן אפשר ללמוד מכאן שכל יהודי צריך לבקר את החולה ולשאול בשלומו.

ויש לומר, שזה אכן הטעם שרש"י מציין את שמו של רבי חמא בר חנינא – אף שבדרך כלל אין הוא מציין את שמותיהם של בעלי הפירושים [וכפי שהעיר במשכיל לדוד כאן] – כי בזה בא לרמוז שרבי חמא בר חנינא לשיטתו, שכל זה שהקב"ה ביקר את אברהם היה ענין של גמילות חסדים בלבד, ולכן אפשר ללמוד מזה לכל אדם.

לקראת שבת

ובדרך הרמז יש לומר, שענין זה שייך גם לשמו – רבי חמא בר חנינא: “חמא” – מלשון ראייה, “וירא אליו ה’”; “בר חנינא” – מלשון חנון ורחום, שלהיות הקב”ה חנון ורחום בא והתגלה אל אברהם לבקרו ולשאול בשלומו.

יינה של תורה

”אנכי עפר ואפר”

”בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה”
(סוטה יז, א) – ביאור השייכות של ב' מצוות אלו לאופן ענוותנותו של אברהם – ”עפר ואפר”

א. בפרשתנו מסופר אודות התפילה של אברהם אבינו עבור אנשי סדום, והדין ודברים שערך עם השי"ת בזה. ובתחלת הדברים נאמר (יח, כד): ”ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואנכי עפר ואפר”. ואמרו חז"ל (סוטה יז, א): ”בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה”.

והנה, ידוע שנתנית שכר מאת השי"ת היא באופן של 'מדה כנגד מדה' (ראה סוטה ח, ב), ועד"ז בנדו"ד צריך לומר שהשייכות בין "עפר ואפר" ל"אפר פרה ועפר סוטה" הוא (לא רק מצד שמדובר באותן התיבות, אלא) בתוכן – שהתוכן של שני מצות אלו שייך ודומה להביטול והענווה של אברהם "ואנכי עפר ואפר"; וצריך ביאור, איפוא, מהי השייכות ביניהם בתוכן?

ב. והביאור בזה:

ידוע שמדתו של אברהם אבינו היא מדת החסד, וכמסופר בפרשתנו אודות גודל הכנסת האורחים שלו; והנה, במדת החסד והשפעה לזולת – ישנם שני אופנים (כמבואר בכ"מ בתורת החסידות):

לקראת שבת

ט

(א) מצד הגדלות דהמשפיע חסד – אשר בהיותו שר גדול או גביר מופלג, הרי הוא בתנועה של התרחבות גדולה ומשפיע גם למי שהוא קטן לפי ערכו. והיינו, שהמשפיע (בהרגשתו) הוא במעמד של 'גדול' בערך לקטן, ורק מחמת הגדלות וההרחבה שלו הוא משפיע גם לקטן;

(ב) מצד הביטול והענווה דהמשפיע – בהיותו קטן בעיני עצמו, "ואנכי עפר ואפר", הרי הוא מרגיש שכל אחד ואחד – גם הקטן שנמצא במעמד ומצב נמוך הימנו – גדול ממנו וקודם לו, ולכן משפיע כל אחד ואחד.

והנפ"מ בין שני אופנים אלו היא (לא רק בהרגשתו דהמשפיע, אלא גם) במעשה בפועל – בהנתינת חסד:

כאשר ההשפעה היא מצד הגדלות והנדיבות דהמשפיע, הרי מכיון שהוא הגדול והשני קטן – אזי ראשית כל הוא ידאג לעצמו, ולכן את החלק הארי שבנכסיו יקח לעצמו ורק מהשיירים שנותרו ישפיע למקבל; משא"כ בהשפעה שמצד ההרגש שהוא הקטן והמקבל קודם אליו – אזי בדיוק להיפך, את העיקר שבנכסיו יתן וישפיע למקבל ורק מהנותר ישאיר עבור עצמו, וכדברי הגמרא (ר"ה יז, סע"א): "לשארית נחלתו... למי שמשים עצמו כשירים".

ג. והנה, אופן הנהגתו של אברהם אבינו בהשפעת החסד היתה באופן שהרגיש את עצמו לקטן בערך להזולת, "ואנכי עפר ואפר" – דמצינו שאברהם אבינו התמסר למען הזולת ועד שהעמיד את עצמו בסכנה עבור הזולת:

הן בנוגע לחיי גופו שהעמיד את עצמו בסכנה, כאשר ניהל מלחמה עם מלכים גדולים (כמסופר לעיל יד, יד-טז) בכדי להציל את הזולת.

והן בנוגע להרוחניות שלו, כמסופר בתחילת פרשתינו שבשעה שאברהם אבינו ראה "שלושה אנשים", הנה למרות שבאותה שעה השי"ת נתגלה אליו – אמר להשי"ת "להמתין לו עד שירוץ ויכניס את האורחים" (פרש"י יח, ג);

דלכאורה, כיצד יכל אברהם אבינו להתנתק מקבלת פני השכינה בגלל אנשים כאלו (לדעתו היו) "ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם" (פרש"י יח, ד), והיינו הסוג הכי נחות בעבודת ע"ז [דלמרות שבגמ' אמרו (שבועות לה, ב): "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה" – הנה דין זה נלמד מהנהגת אברהם אבינו בסיפור זה, אבל אברהם אבינו גופא מנא לי' לעזוב את "הקבלת פני השכינה" עבור אורחים כאלו?]

אלא, שאופן הנהגתו של אברהם אבינו בהשפעת חסד היתה בתכלית הביטול כלפי הזולת, והי' מונח אצלו שכל אחד ואחד קודם לו – ולכן גם כאשר מדובר בנוגע לרוחניות שלו, "הקבלת פני השכינה", הנה מכיון שהזולת קודם לו, הוא הניח את הרוחניות שלו על הצד ופנה להזולת.

לקראת שבת

י

ועד"ז בנדו"ד, כאשר אברהם אבינו התפלל אצל השי"ת בעד אנשי סדום – העמיד את עצמו בסכנה בכדי להתפלל עליהם.

ד. ובזה יובן השייכות בין אמירתו של אברהם אבינו (בתפלתו עבור אנשי סדום) "ואנכי עפר ואפר" לשתי המצות שזכו בניו בשכר זה "אפר פרה ועפר סוטה" – דבשתי מצות אלו מודגש אופן ההנהגה ד"אנכי עפר ואפר", שההנהגה היא בתכלית הביטול עבור הזולת:

בנוגע ל"אפר פרה" – הנה במצות פרה אדומה ישנו דין: "כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים" (פרה פ"ד מ"ד); דהנה, ענינו של הכהן הוא לעמוד ולשרת בבית המקדש בקדושה ובטהרה – וכעת (במצות פרה), נדרש ממנו להיות טמא (שעי"ז הוא לא יוכל לעבוד בבית המקדש) בכדי לטהר יהודי אחר.

ובנוגע ל"עפר סוטה" – ענינם של מי סוטה הוא "לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ובטהרה ימחה על המים"; דהנה, מחיקה (בידים) של שמו של הקב"ה הרי אין לך חילול השם גדול מזה. ולאידך, מדובר באשה כזו שהתנהגה באופן דהיפך הצניעות, וגם לאחר שקינא לה בעלה והתרה בה נסתרה – ומ"מ, אמרה תורה שכדאי ומצוה למחוק את השם הקדוש עבור אשה כזו.

חידושי סוגיות

גדר מצות הכנסת אורחים

ידייק בדברי הרמב"ם שהדגיש רק מצות ליווי ולא שאר חיובים שבהכנסת אורחים; יבאר בזה בהקדם מה ששינה מן הש"ס והביא ראי' אחרת; בזה נתחדש שגדר המצוה בהכנסת אורח הוא גם שירגיש האופן שמתנהג אליו המכניס, מתוך דאגת הלב ובסבר פנים יפות

"זירא והנה שלשה אנשים"

(פרשתנו יח, ב)

יקשה במה שהרמב"ם הדגיש רק ליווי האורח

דין הכנסת אורחים שבפרשתנו, שנאו הרמב"ם כפי"ד מהל' אבל ביחד עם שאר חיובי גמ"ח, וז"ל שם בריש הפרק: "מצות עשה של דבריהם לבקר חולים. . וללוות האורחים ולהתעסק כו'". ולכאורה הוא תימה, מה שהזכיר מצות הכנסת אורחים רק לענין לוי', דהול"ל בלשון הכולל – "ולהכניס אורחים" וכיו"ב, דבזה נכללו כל חיובי ההכנסה, כאכו"ש ולינה כו'.

ובפשטות הי' נראה, דהרמב"ם מנה כאן רק חיוב מצוות גמ"ח שבגופו, כביקור חולים וניחום אבלים שהם חובת הגוף, וכלשונו בסיום ההלכה "ואלו הן גמ"ח שבגופו שאין להן שיעור". וחובות אלו דינם אחר מדין חיובי גמ"ח שבממון, דאלו האחרונים יש להם שיעור, משא"כ בחובות הגוף שאין בהם שיעור כנ"ל, וכמו שהאריך בזה הרמב"ם עצמו

בפירוש המשניות (ריש פאה¹).

אמנם, לביאור זה יוקשה מה שהרמב"ם הזכיר כאן החיוב "לשמח הכלה והחתן ולטעמם בכל צרכיהם", דפשטות הלשון קאי אף על גמ"ח וסעד שבמומן (ראה נמוקי מהרא"י לרמב"ם שם), וכיון שבשמחת חו"כ כלל אף חיובי ממון, אף בהכנסת אורחים הי' לו לנקוט לשון הכולל כל החיובים.

ועוד זאת ייפלא באם נאמר כנ"ל, מה שהמשיך הרמב"ם בהלכה שלאח"ז, והאריך לבאר מעלת החיוב דלוי', ד"שכר הלוי' מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן, וגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכניה, שנאמר (פרשתנו יח, ב) וירא והנה שלשה אנשים, וליווים יותר מהכנסתם. אמרו חכמים (סוטה מו, ב) כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים". ולהנ"ל דנתכוין הרמב"ם למנות כאן מצות לוי' לבדה ולא חיובים שבמומן כאכו"ש וכו', נצטרך לומר דבהלכה זו בא לבאר מעלת הלוי' לבדה, וא"כ תמוה מה שהזכיר ג"כ גבי אברהם מה שהי' "מאכיל כו' ומשקה כו'", ולא הו"ל להזכיר אלא הלוי', דבה לבדה קאי (ועכ"פ הו"ל להדגיש ד"אחר שמאכיל כו' ומשקה כו' מלוה אותן"²), וממה שהזכירם כענין בפ"ע נראה דאף בהו קאי לפנ"ז³.

[ודוחק גדול להעמיס בלשונו, שבזה גופא נתכוין לשוללם מהמדובר כאן, ר"ל דאף שבהו איכא ג"כ מעלה בפ"ע מ"מ "ליווים יותר מהכנסתם". ובפרט שבאם כוונתו רק לבאר מה שהלוי' יותר משאר חיובים, לזה הי' ראוי ומספיק יותר דברי חז"ל שהביא בסיפא, דמי שאינו מלוה הוא כשופך דמים].

והנראה בזה, דבמה שנקט לשון זו נתכוין להגדיר כללות דין הכנסת אורחים, שנתייחד בגדר מחודש משאר חיובי גמ"ח, כמשי"ת להלן.

ובהקדם, דבהמשך הדברים הנ"ל, מה שהאריך במעלת הלוי', קצת פלא מה שהוצרך גם להביא מאברהם דשכר הלוי' הוא יותר מן הכל, אחר שהביא בסיומו חומרא יתירה שלא בערך לזה מה דאיכא בחיוב לוי', שהוא כאיסור דשפיכות דמים (וכן הביא בהלכה

זוטרותא שם. פרש"י כתובות ה, ב (ד"ה בביתו של אברהם). סוטה יו"ד סע"א^א. ועוד. וברד"ק פרשתנו שם, לאחר שמביא מרד"ל "נוטריקון אכילה שתי' לוי'" כתב: ור"ל שהנהיג אנשי באר שבע להכניס אורחים ושחייב אדם לקבל פני האורח בשלושה דברים האלה.

(1) וראה גם ר"ש שם ד"ה והביכורים (ע"פ ירושלמי).

(2) ולהעיר שבסמ"ג הנסמך להלן "הלווה (ולכאורה צ"ל "הלוי'") הוא החק שחקקו כו'" וממשיך (בל' הרמב"ם) "ודרך החסד . . מאכיל . ומלוה אותם".

(3) וכפשטות דרז"ל בפ' זו (פרשתנו כא, לג) "ויטע אשל" מאי אשל אכילה שתי' לוי' (מדרש תהילים לו. קי). וראה תיב"ע ות"י שם. פסיקתא

(א) וראה לקו"ש חכ"ה ע' 320 הערה 89. לקו"ש חט"ז ט"ע 501.

שלאח"ז, ד"בי"ד היו מתקנין שלוחין ללוות אדם העובר ממקום למקום, ואם נתעצלו בדבר זה מעלה עליהם כאילו שפכו דמים⁷, ומ"ט הוזקק הרמב"ם להוסיף על חומרא יתירה וגדולה זו, גם השינוי לענין השכר, ו"בכלל מאתיים מנה"⁴.

ב.

יקדים דהרמב"ם נתכוין לגדר חדש במצות הכנסת אורחים ולכך שינה מהרא"י שבש"ם

ולזה נראה, דכללות הגדר המחודש דהכנסת אורחים ילפינן ממעשה הכנסת אורחים דאברהם, ובהקדם דיש לתמוה עוד בדברי הרמב"ם בזה, ששינה ממקורו בש"ס⁵, דבגמרא (שבת קכו, סע"א⁶) אמרו⁷ "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת⁸ פני שכינה, דכתיב (פרשתנו שם, ג) ויאמר אדניי אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו'⁹, וכפרש"י שם¹⁰ דדייקינן ממה ש"הניחו והלך לקבל האורחים", והרמב"ם שינה לומר דילפינן זה מן הכתוב "וירא והנה שלשה אנשים", והוא פלאי מה ששינה מהש"ס שלא כדרכו, ומה גם דהתמיהה בזה כפולה, מהו הרא"י שנקט הרמב"ם שהביא רק תיבות "וירא והנה שלשה אנשים" (ואפילו לא רמז להמשך הפרשה בהוספת "וגו'¹¹"), דמתיבות אלו ליכא כלל שום רא"י על מעלת ההכנסה יותר מקבלת השכינה? ! ודרכו של הרמב"ם לשנות מהדרשות שבש"ס הוא רק היכא דאית לי' רא"י מפסוק שהוא "מבורר יותר" (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ד).

ולכאורה הי' אפשר לבאר בזה, בההוכחה שישנה מן התיבות "וירא והנה שלשה אנשים", דאפשר שההוכחה היא מראיית אברהם עצמה מה שראה אנשים אחרים בעת

4) להעיר ממגדל עוז לרמב"ם שם "ומתוך העונש תלמוד השכר".

5) כנסמן בכס"מ שם.

6) וכן בשבועות (לה, ב) – הובא לקמן סעיף ג. אבל שם לא הובא מפורש (בדברי ר"י א"ר) הרא"י מהפסוק, אף שמוכן הוא מההמשך. וראה הערה 19.

7) וכן במדרש תהילים (באבער) יח, כט. שאלתות פרשתנו שאילתא יא (כהגירסא שלפנינו. וראה לקמן שוה"ג להערה 9). ועוד.

8) כ"ה בשבת שם. ובשבועות שם: יותר

א) וראה חילופי נוסחאות בשאילתות (ירושלים תש"ך) נוסחאות כ"י, ובא' מהם הובא – מהתחלת הפסוק) "וירא אליו ה' כו' וישא עיניו וירא".

מהקבלת פני שכינה.

9) כ"ה בגמ' וע"י שם. ובשאר המקומות לא הובא כל הלשון: במדרש תהילים "ויאמר אדניי וגו' אל נא תעבור מעל עבדיך" (ובשאלתות לפנינו⁸: אל נא תעבור מעל עבדיך): ברי"ף שבת שם (ועד"ז ברא"ש שבת שם (ס"ב)): ויאמר אדניי אם נא מצאתי חן בעיניך וגו'. ועד"ז הוא בדק"ס מכ"י. ואכ"מ.

10) וראה גם ר"ח ופרש"י שבועות שם.

11) כמו בסמ"ג (שהולך בעקבות הרמב"ם – ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם כו' הסמ"ג אות מו) מ"ע ב' מד"ס שגם הוא מביא הכתוב כהרמב"ם, אלא שמוסיף "וגו' כדאי' בפ' מפנין". ובסמ"ג י"ל שהביא רק התחלת הענין והסוגיא, וכוננתו גם להפסוק שהובא שם בגמ'.

לקראת שבת

שהי' מקבל פני השכינה, דבעת עמידתו לפני ה' אי אפשר שישים אל ליבו לשום דבר אחר, במכ"ש מדין ק"ש שצ"ל "בכוונה באימה וביראה ברתת¹² ובזיעה¹³" רק מפני שקורא "כתב המלך על¹⁴ בני מדינתו" (שו"ע אדה"ז חאו"ח ר"ס ס"א), וכן בתפילת שמו"ע שהוא כ"עומד לפני המלך" (ברכות לג, רע"א) ו"צריך שיראה עצמו כאילו שכינה שרוי' כנגדו" (שו"ע אדה"ז שם רסצ"ח. ושי"נ), ולכך מחוייב לעמוד כעבד לפני אדונו (שבת י, א. טושו"ע וראדה"ז) אר"ח סו"ס צה), ואסור עליו לעשות שום תנועה או אפילו לזוז ממקומו (שו"ע אדה"ז שם סי' קד סי"ב), ועאכו"כ באברהם שעמד "לפני ה'" נמש (פרשתנו יח, כב), אי אפשר שישים אל ליבו כלל לראות אנשים אחרים¹⁵, ואלא עכצ"ל דגדול הדבר להכניסם ודוחה הקבלת השכינה. אבל עדיין הוא תימה, מה הי' לו להרמב"ם לשנות מן הראי' שבש"ס שהוא ודאי מבורר יותר.

ויש לומר בדיוק גירסא זו, כי אימה ויראה – רגש שבנשמה, רתת וזיע – ענין שבגוף – סוגים נפרדים¹⁶. ועד"ז ד' אותיות שבשם הוי' (שהם כנגדס"ת) – הנסתרות, הנגלות.

13) כ"ה גם בהמשך הסעיף בשו"ע אדה"ז שם (וכ"ה גם בדפוס ראשון דשו"ע אדה"ז). וכ"ה בש"ס מו"ק שם (כה"א). אבל בשו"ע המחבר בלי ה"א (ושם: וזיע – בלי ה'). וכ"ה בשני דפוסים שו"ע אדה"ז זיטומיר הנ"ל. וכ"ה בשאר כל המקומות שנסמנו בהערה שלפנ"ו (ובשוה"ג). וכ"ה בברכות ובע"י מו"ק ודק"ס שם נוסח הכ"י ודפוסים.

14) צ"ל "אל"?

15) להעיר מב"ר (פמ"ח, ט): וירא בשכינה וירא במלאכים. ובפ"י ידי משה שם. ברכי יוסף יו"ד סרמ"ד בתחלתו ושם ד"ה ואשר גמר.

ג) ומהם: במקורו במדרש – ויק"ר פכ"ז ו (לפנינו. וכן בויק"ר הוצאת מרגליות) – שמשם הובא המשך לשון אדה"ז, כנסמ עה"ג דשו"ע אדה"ז (וכמ"ש בטור וב"י שם); פסיקתא דר"כ פ' שור או כשב (בהוצאת באבער, וכן בנוסח כ"י אוקספורד ועוד – נ. י. תשכ"ב); ע"י מו"ק שם; נוסח הכ"י בדק"ס מו"ק שם. וכן הביא בדק"ס ברכות שם (סוף הערה יו"ד) מכ"י.

ד) ראה לקוטי הש"ס להאריז"ל מו"ק שם (ד"ה מה להלו). סה"מ תיש"א ע' 250 ובהערה 2 שם. לקו"ש ח"כ ע' 548-9.

ה) להעיר גם מלשון הב"ח לטור שם: ומדלא קאמר נמי לא באימה וביראה ולא ברדת ובזיע כו'.

12) לכאורה צ"ל "וברתת" בוא"ו (וכ"ה בשני דפוסים שו"ע אדה"ז – זיטאמיר רטרט"ז. שם תרכ"ב), וכמו שהוא בהמשך הסעיף שם בהבאת דברי המדרש¹⁷. – וראה ברכות כב, א (ומו"ק טו, א) באימה וביראה וברתת ובזיע.

אבל בשו"ע המחבר ריש הסימן כאן "ברתת" בלא וא"ו (וכן הוא בדפוס ראשון דשו"ע אדה"ז כאן¹⁸). וכ"ה בכר"כ מקומות¹⁹.

א) וכ"ה בסיום לשון הטור שם (לפנינו. וכן בדפוס וויניציאה שי (דפוס א' דהטור עם הב"י)) בנוגע לק"ש. וכן ל' הב"י שם (לפנינו ובדפוס וויניציאה הנ"ל) בפעם הא'. ובפעם הב' – גם "ביראה" הוא בלי וא"ו, וכ"ה בתנחומא אמור (י). טור שם (לפנינו ובדפוס וויניציאה הנ"ל) בהבאת המשל שבמדרש. וראה חילופי נוסחאות בויק"ר (הוצאת מרגליות, ירושלים תשל"ב) פכ"ז, ו כמה שינויי גירסאות: "ביראה" בלא וא"ו, או גם "וברתת" בוא"ו.

ד' לשונות הנ"ל "באימה כו"י" הובאו גם: ביומא (ד, ריש ע"ב – לגירסת הע"י וכ"י (ראה דק"ס שם). וכן באדר"נ רפ"א) – וענין תורה – ושם "ביראה ברתת" בלא וא"ו; בויק"ר לפניו במשל (לענין אחר), ושם לפנינו: וביראה וברתת – שניהם בוא"ו, ובויק"ר (מרגליות) שניהם בלא וא"ו; ויק"ר פ"א ז בלשון המשל. וגם שם כמה שינויים – ראה הוצאת מרגליות.

ובתו"כ שמיני י, ד (יל"ש שם רמז תקכו), וכן תנחומא שמיני (ט) – רק ג' לשונות "באימה וברתת ובזיע". וכן ביומא שם לפנינו. וקרוב לומר שזוהי השמטת מעתיק. ואכ"מ.

ב) וכ"ה בטור דפוס אויגשברג – שתי הפעמים. ובב"ח ופרישה שם (בשם הב"י) ב' הפעמים.

ולתרץ זה הי' נראה, דההוכחה הנ"ל שבש"ס שנוי' במחלוקת, דהנה בשבועות (לה),
 אמרו דמאמר הנ"ל שגדולה ההכנסה הוא תלוי בתנאי דאיפליגו אי "אדני" שנאמר
 בהכתוב כאן אף הוא בכלל "כל השמות האמורים בתורה באברהם קדש", דאיכא למ"ד
 דינו בכלל זה ולא קאי כלל בה' אלא "למלאכים הי' מדבר" 17 (והובאו ב' השיטות
 בפרש"י עה"ת 18), דלשיטה זו לא מצינו כלל שאמר כלפי שכינה "אל נא תעבור" ונפלה
 הראי' דלעיל. וכיון שאינו לכו"ע 19 (ובפרט שהרמב"ם עצמו הסיק במורה נבוכים (ח"א
 פס"א 20) דלמלאכים הי' מדבר), לזה שינה הרמב"ם להביא הראי' הנ"ל.

אמנם יש לדחות זה, כיון דבחיבור היד (הל' יסודי התורה ספ"ו 21) הכריע כהדעה האחרת,
 דלשכינה הי' מדבר, וא"כ הדרא התמיהה מה שלא הביא הראי' שבש"ס מן הכתוב ד"אל
 נא תעבור" כיון דס"ל דקאי בשכינה 22.

ג.

יבאר דרך בהכנסת אורחים הוא עיקר בהמצוה שהאורח יראה
 דאנת ליבו אליו לבר ממילוי צרכיו

ולכך יש לומר כנ"ל, דבוזה נתכוין לגדר מחודש שישנו בדין הכנסת אורחים, דהנה,
 בקיום כל מצות שבגמ"ח עיקר המכוון והציווי שבזה הוא הנפעל והתוצאה שיהי' מזה,
 שהוא התועלת שיבוא לחבירו 23, ולא הדגישו בגדר החיוב שיהי' עיקר בזה לגבי המקבל
 אופן הפעולה דהגברא המקיים (ורק שהוא עילוי לענין מקיים המצוה בעצמו 24), כ"א

20) וראה שם ח"ב פמ"ב – הובא לקמן בפנים.

21) וראה כס"מ שם.

22) ואולי י"ל, שהרמב"ם מפרש הכתוב אל
 נא תעבור כפי' התוס' (ד"ה חזיא) בגמ' (ב"מ
 פו, סע"ב) "שהשכינה הי' רוצה להסתלק" מעל
 אברהם (ד"לאו אורח ארעא למיקם" – ל' הגמ'
 ב"מ שם). ולפ"ז אין משם ראי' לפי' ר"י דגדולה
 הכנסת אורחים כו", וכמ"ש בתוס' שם. וראה
 חדא"ג מהרש"א שם ד"ה והיינו דכתיב, דהלימוד
 במס' שבת הוא לא מדברי אברהם אל נא תעבור
 "אלא מהאי ענינא נדרש מדהלך כו". ע"ש. וראה
 ראש דוד להחיד"א פרשתנו עה"פ. עיון יעקב
 שבהערה 19. וראה גם הרי"ף לעין יעקב שם.

23) וראה אתון דאורייתא כלל כג בסופו.
 לקו"ש חיי"ט ע' 202 ואילך. ורש"י.

24) וע"ד לשון הרמב"ם (סוף הל' איסורי מזבח)
 "הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו כו".

16) וכהובא בתוד"ה דכתיב שבת שם.

17) ל' התוס' שבת שם. וראה פרש"י שבועות
 שם ובפרשתנו.

18) בפרשתנו שם. ומסיים "ושתי הלשונות
 בבר" (ראה ב"ר פמ"ח, י – רק דיעה א'). וראה
 לקו"ש ח"כ ע' 69 ואילך. וש"נ. ואכ"מ.

19) ואף שבשבועות שם מפורש דמאמר ר"י
 גדולה הכנסת אורחים "אזלא" "כאותו הזוג"
 דס"ל דהוי קדש (וראה ר"ח שם. ר"ן שבת שם),
 י"ל (שאין הכוונה שלמ"ד דהוי חול אין גדולה
 הכנסת אורחים כו' אלא) שכוונתו שלמ"ד דהוי
 חול אין ללמוד זה מהכתוב אל נא תעבור דלמד
 ר"י. ובעיון יעקב שבת שם "דר"א (דקאמר בא
 וראה שלא כמדת הקב"ה כו') רוצה לחדש אפילו
 למ"ד ששם זה חול. . (ג"כ) יש ללמוד דגדול
 הכנסת אורחים כו". ע"ש. וראה שער אפרים יו"ד
 (סי' סד ד"ה ובוזה נראה) דמפרש עד"ז דברי התוס'
 בשבת שם. ע"ש. ואכ"מ.

לקראת שבת

העיקר בזה מה שהזולת נסתייע ונגמל, וכדמצינו (ספרי תצא כד, יט²⁵) ב"מאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה", דאף שהגברא לא נתכוין כלל לגמול חסד, מ"מ, כיון שהי' כאן החפצא דגמילות חסדים מה שנסתייע העני, חשיב לקיום המצוה²⁶.

וזהו החידוש דהכנסת אורחים, דלבד מהחפצא דגמ"ח מה שהאורח מקבל צרכיו וכו', ישנו עיקר גדול בהמצוה במידת הגברא המכניסו, דשימת לבו להאורח והתעניינותו בדאגה וכו' הוא עיקר במצות ההכנסה אף לגבי מקבל הגמ"ח, דכל הפעולות שיעשה צריך שירגיש בזה אורחו שהוא בא מצד דאגתו אליו ואהבתו אותו (כמו שנרמז זה במ"ש הרמב"ם בסיום ההלכה²⁷ "כל מצוות אלו... הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך"²⁸).

וענין זה שבהכנסת האורח מודגש בעיקר בליווי, דמה שמאכילו וכו' הוא מילוי צרכיו ודומה בזה לשאר גמ"ח, ורק בענין הלוי' ניכר ביותר מה שישנו גם עיקר בהמצוה להיות מידת המארח בסבר יפה לאורחו, ושימת ליבו אליו²⁹. ולכך נקט הרמב"ם דהחיוב הוא "ללוות האורחים", אף שבזה נתכוין לכללות המצוה, כיון שבלשון זו רמז לכללות גדר המצוה, שצ"ל קיום כל חלקי המצוה מתוך מידת הגמ"ח בלב הגומל, ובמקום שחסרה הלוי' נחסר מן המצוה אף במה שהאכיל והשקה כו'³⁰.

וזהו הראי' שהביא מאברהם, דה"חק שחקקו" הי' להיות "דרך החסד שנהג בה"³¹, פירוש דכל מעשי ההכנסה עשאו בדרך החסד דוקא, ולכך פירט הרמב"ם ומנה אף האכילה והשתי' לומר דאף בהם קיים אברהם להיות עשייתם ב"דרך החסד". ולכך דייק להביא ראי' דוקא ממה שראה אברהם את המלאכים, "וירא והנה שלשה אנשים", היינו מה ששם ליבו לראותם ולדאוג בליבו עבורם (ולא רק מעשה ההכנסה עצמו).

ועפ"ז נראה, דאף מה שהביא בסיום ההלכה מה שאחז"ל שהוא כאיסור שפיכות דמים,

25) פרש"י שם. פרש"י ויקרא ה, יז בסופו. וראה אתון דאורייתא שם.

26) להעיר מנתיבות עולם (להמהר"ל) נתיב גמ"ח פ"ב (קרוב לסופו) החילוק בין גמ"ח וצדקה, דגמ"ח הוי מצד הנותן, וצדקה היא מצד המקבל. וראה שם פ"ד.

27) וכ"כ בסהמ"צ שורש ב. וראה השקו"ט כו' ברמב"ן בסהמ"צ שורש א קרוב לסופו (ב"התשובה הגמ") ומפרשי סהמ"צ שם. לקו"ש חי"ד ע' 61 ואילך.

28) ואף שגם המאבד סלע כו' קיים מצות צדקה כנ"ל – הרי ג"כ עיקר בצדקה שתהי' בספר פנים יפות כדלקמן בפנים.

29) וגם לפי פשטות הכוונה בלוי' (לפי הגמ'

שם) בכדי שהאורח לא יוזק בפועל וכיו"ב, הרי בעת שמלווהו אינו במצב של נצרך וחסר, דלא כבשאר גמ"ח אכו"ש וכו' לאורח שהוא נצרך וחסר אז. וא"כ גם בזה ניכרת ומודגשת מדת חסדו וטובו (שימת לב) של בעה"ב המארח לאורח. וראה זח"א קד, סע"א "דהא כלא בהאי תליא" (וראה שם ואילך – הביאור). נתיבות עולם שם פ"ה – פעולת הלוי'.

30) ראה רבינו בחיי פרשתינו כא, לג: ודע כי מצות לוי' היא גמור המצוה באכסני' ותכלית השכר. ומובן מדבריו לכאן (כהביאור בפנים), שהיא לא רק גמור המצוה בזמן, כ"א (גם) השלימות שבהמצוה.

31) וראה לקו"ש ח"ג ע' 768-9.

אף דהפירוש שנתכוונו בגמרא שם, הוא דמי שלא ילווהו יהרגוהו ליסטים בדרך (כדילפי מדין עגלה ערופה, וכ"ה הפירוש הפשוט במשנה (שם מה, סע"ב)), מ"מ, רמז הרמב"ם ג"כ להענין הנ"ל³², דכשחסרה גילוי מידת הלב כלפי האורח, יכול להתבזות מזה, והוא כמו שאמרו (ב"מ נח, סע"ב) על המלבין חבירו דחשיב כשפיכת דמים כיון שבשעת ביזויו "אזיל סומקא ואתי חיורא", שנתעלם אדמימות דמו וחיותו.

[וע"ט³³ ענין זה³⁴ מצינו אפילו בצדקה³⁵, שצריך ליתן "בסבר פנים יפות ובשמחה", והנותן צ"ל "מתאונן עימו על צרתו", ו"נותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו ככרושת בקרקע כו' אבד זכותו והפסידה" (רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ד. וש"נ), אלא שכנ"ל שם הוא עיקר רק לגבי הנותן עצמו].

ובזה אתי שפיר ומחזור מה דלכאורה תמוה במה שהיתה מצוה בידי אברהם, דאי נימא דמצות ההכנסה העיקר בה הוא מה שנתמלאו צורכי האורח, הלא אצל אברהם לא הי' בזה מאומה, דהא היו מלאכים ורק "נראה כמו שאכלו" (פרש"י פרשתנו יח, ח³⁶), ואפילו להדיעה דהיו "אוכלין ושותין ממש" (תור"ה נראין ב"מ פו, ב³⁷), לא היו צריכים לזה באמת ורק "מפני כבודו של אברהם" (תוס' שם³⁸), או מפני ד"אזלת לקראת אזל בנימוסי" (ראה שמו"ר פמ"ז,

של בעה"ב (שמתבטאת בלוי) היא עיקר המצוה, ונוגע להנפעל, וכבפנים.

34 להעיר ממנורת המאור להר"י אלנקאזה פרק הצדקה (ח"א ע' 39) "המשובח שבצדקה היא הכנסת האורחים" (וראה לשון הרמב"ם שם ה"ג "כופין ללוי" כדרך שכופין לצדקה"). אבל ראה לקוטים שבסו"ס מהרי"ל (הובא בס' גליוני הש"ס לשבת שם): כל היכא דנזכר הכנסת אורחים ר"ל דוקא הכנסת עשירים ומכובדים. . יקבלם בסבר פנים יפות לנהוג בהם כבוד כו' וראי' מאברהם אבינו כו' אבל הכנסת עניים בכלל צדקה היא.

35 ולהעיר ממ"ש המהר"ל (פ"ב שם), שהסבר פנים יפות וכו' שבצדקה הו"ע ה"גמ"ח" (שבצדקה).

36 מב"ב פו, ב. ב"ר פמ"ח, יד. וכ"ה בויק"ר שבערה 39. ועוד.

37 מסדר אלי' רבה (פ"ב). וכ"מ בזח"א קמד, א (ראה סה"מ תרס"ג ע' נ). ובזהר פרשתנו (קב, א) הובא ב' הדיעות. וראה בהנסמן ברד"ל לב"ר שם. במדב"ר פ"י, ה (בסופו).

38 אבל ראה בזח"א קב, א: בגין יקרא דאברהם אתחזי הכי. ובתדבא"ר שם: בצדקתו של אותו צדיק (אברהם) ובשכר טורח כו'.

32 אלא שלפ"ז צע"ק לשון הרמב"ם "אמרו חכמים", כאשר כוונתו היא לא כדברי חכמים בגמ'. והול"ל סתם "כל שאינו כו'", ע"ד מש"כ להלן שם סוף ה"ד לגבי ביקור חולים.

33 ולא ממש (ראה לעיל החילוק דהכנסת אורחים ועניני צדקה – גמ"ח), כי בהמעלות הכי נעלות שבצדקה, "הנותן צדקה לעניים ולא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח שהרי זו מצוה לשמה כגון לשכת חשאים שהיתה במקדש" (רמב"ם הל' מת"ע פ"י ה"ח. ועד"ז בשו"ע יו"ד סי' רמט ס"ז. וליתא שם "שהרי זו. . . במקדש")^א, שהוא למעלה גם מנתינת הצדקה בסבר פנים יפות, משא"כ בהכנסת אורחים שההתענינות ומדת חסדו

א) המעלה גדולה שאין למעלה ממנה" (בה"שמונה מעלות (ש"ש בצדקה), אינה שייכת לנווד, כי המעלה בזה היא ש"מחזק יד ישראל שמן ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או מציא לו מלאכה כדי שיחזיק את ידו עד שלא יצטרך לבריות" (לשון הרמב"ם שם ה"ז. ועד"ז בשו"ע ס"ו). שבכל זה הוא מעלה בהנפעל, שהתועלת להעני בזה בפועל היא גדולה יותר מבשאר המעלות שבצדקה, אבל לא (כ"כ) מצד מדת חסדו של הנותן שמתבטאת בזה.

לקראת שבת

ה. זח"א קמד, א), וא"כ לא היתה כאן מצוה³⁹.

והתמיהה גדולה ביותר, דא"כ הי' אסור להפסיק מקבלת השכינה עבור זה, כיון דאינו ממצות ההכנסה, ולפ"ז הי' נראה דאברהם נכשל בזה. ותו, איך למדו שגדולה המצוה וכו' ממקום שלא היתה שם המצוה.

ועכצ"ל דקיום המצוה שם הי' בזה שהיו נראין כאורחין, וזה ייתכן רק להנ"ל דהעיקר הוא מידת החסד שישנה אצל המארח, היינו הקיום שמצד הגברא, דכיון שאברהם חשבם לאורחים נהג עמם ב"דרך החסד" והראה להם דאגתו עבורם, ובזה שפיר קיים עליהם מצות ההכנסה אף שהיו מלאכים, דהעיקר בזה הוא הנהגת הגברא⁴⁰ ולא מה שיקבלו המתארחים.

ואף לגבם נתקיימה כאן המצוה, דהא מה שדאג בליבו עבורם הוא שביעת רצון להם, דשייך שפיר אף במלאכים (ובפרט אלו הבאים בדמות אנשים)⁴¹.

(41) נוסף ע"ז – דנתינת האפשריות להמלאכים שיקיימו "אזלת לקרתא הלך בנימוסי" – (ראה בהנסמן לעיל הערה 36, והנסמן בפנים) ה"ז (דוגמת) מאכילם.

(39) וראה ויק"ר פל"ד, ח: מי הוא שעשה חסד עם מי שלא היו צריכין אברהם עם מלאכי השרת. (40) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 329 ואילך.

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש בענייני עבודת השי"ת

"אמבטי המסיר רפש וטיט"

"שמושה של תורה מגברת את הצורה על החומר – אור הנשמה על אור השכל –
ומעלהו בסולם העולה בית אל"

– המשך מגליון קודם –

סיפור זה (אודות הרה"ק ר' ישראל מרוזין שהקדים נתינת הסכמה לספר מעשיות קודם ספר חידו"ת – נדפס בשבוע שעבר) אינו דורש ביאור כי מבואר הוא באר היטב באלפי אותות מחיי יום יום גם במפלגת החסידים עצמם – לא רק במעלת החסידים על שאינם חסידים אלא גם בין החסידים עצמם – במעלת בעלי העבודה על בעלי ההשכלה.

וראו זאת כל החי בעדת החסידים בחסידי חב"ד שזכה לראות את בעלי ההשכלה ובעלי העבודה בקרב החסידים מהדור שלפנינו ושמע את ביאוריהם והסבריהם על תורותיהם של הוד כ"ק אבותינו ורבותינו הק' זצוקלה"ה משיחי ה' נשיאנו, שמעו את נועם תפילותיהם בהשתפך נפשם בגעגועי אין סוף ובכלות נפשם בתחנוני אין קץ.

"א חסידישער דאוונער און א חסידישער משכיל"

כמאמר הידוע "א חסידישער משכיל איז א דאוונער, א חסידישער דאוונער איז א משכיל". זאת אומרת שהבעל השכלה הוא בעל עבודה והבעל עבודה הוא בעל השכלה, והיינו שאי אפשר להשכלה בלי עבודה ואי אפשר לעבודה בלי השכלה. אבל עם זה הנה

לקראת שבת

שני סוגים שונים המה, ובמה נבדלו שני הסוגים הללו זה מזה, זהו מאותם הדברים שאי אפשר לבארם באותיות הכתב ואי אפשר להסבירם באותיות הדיבור ואינם באים אלא בהכרה עצמית שישנה בכל אחד לפי מהותו.

וסוף דבר הנה אותה הבחינה והשליכה בסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה אשר לא ישיג הבעל השכלה, הנה, בחסדי אל עליון, ישיגנה הבעל עבודה בעבודתו, להיות כי תכלית ההשכלה היא העבודה.

אמנם גם עניין העבודה אינו דבר הניקח בידיים ולא כל אחד הרוצה ליטול את השם, עובד, גם אם מאריך בתפלה וחי בחיי בעלי העבודה – לא"ד זוכה לזה. כי גם זה, להיות בעל עבודה, דורש הכשרה בעקירת הרצונות ומדות הרגילות ולקנות מדות תרומיות ולהכשיר עצמו ברב כשרון בשלשה לבושי הנפש "מעשה, דבור ומחשבה".

האמבטי הראשונה להסיר את הרפש והטיט המוסרי, היא התוועדות החסידיים – א חסידישער פארבריינגען – המרככת את העור הגס ומכבסת את הזוהמה של הנשמה, והיא היא שימושה של תורה המקיימת את התורה ומטהרת את לומדה היינו לזכור תמיד את נותן התורה ית' ויתעלה.

שמושה של תורה – מקור מים חיים

שמושה של תורה היא מקור מים חיים בחיי הנשמות אף גם בהיותם מלובשים בבגדי השכל האנושי וברתיחת לב בשר, והיא – שמושה של תורה – מגברת את הצורה על החומר – אור הנשמה על אור השכל – ומעלהו בסולם העולה בית אל, אשר שליכה הראשונה היא מעלת הרגש ("געפיהל") העולה על מעלת ההבנה ("פארשטענד").

לא פה המקום לבאר ולהסביר ההבדל בין הבנה להרגש, ומעלת ההרגש על ההבנה, אבל רק באופן היותר קצר ובדרך נקודה בלבד, כי ההרגש הוא קרוב יותר אל הנפש מהבנה, וטעם הדבר כי הבנה (שכל) היא מכוחות הנפש והרגש הוא מענייני הנפש, וההבדל ביניהם – בין כוח ועניין – הוא דכוח הוא תלוי באופן מזיגת ותכונת האבר שהוא הכלי אל הכוח, לא כן בעניין שאינו תלוי כל כך במזיגת ותכונת האבר.

ובמוחש ראינו כי יותר ימצאו בעלי התרגשות מבעלי הבנה, ואף כי בעלי התרגשות אין זה עניין הרגש ("געפיהל"), אבל עם זה הנה ההתרגשות היא ענף ממשפחת הרגש.

ומהאי טעמא אנו רואים באנשים שבאים לידי התרגשות גדולה באחת התנועות דמרירות – כמו בר"ה ויום הכיפורים – או בשמחה – בשמיני עצרת ושמחת תורה – אף גם שאין להם הבנה במעלת הענינים שבהם ועל ידם הם מתרגשים, להיות כי הרגש הוא מצד הנפש עצמו שלמעלה מכוחות הנפש שהם גילויים פריטיים.

והנני ידידו הדו"ש מכבדו ומברכו

יוסף יצחק